

УДК 37.016:82.02:7.038.6

Пікун Леся

ORCID 0000-0002-3072-2173

Кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: lesyapikun@ukr.net

Чередник Тетяна

ORCID 0000-0001-9914-9734

Кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: tetcher.55@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ПРО РІВНІ ВИВЧЕННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ ТА У ЗВО

У статті запропоновано аргументоване виокремлення двох рівнів вивчення курсу зарубіжної літератури у середній школі та на філологічному факультеті університету на матеріалі теми «Література постмодернізму». Відповідне розрізнення наповнено змістом на матеріалі списків першоджерел, провідних понять курсу, міри системності матеріалу тощо.

Важливе місце в статті посідає розкриття конкретних форм навчання, що допомагають учням та студентам опановувати літературний дискурс постмодернізму в інтерактивних формах.

Мета роботи: автори намагаються аргументувати необхідність чіткого поділу матеріалу зарубіжної літератури на два рівня – рівень середньої школи та університету у відповідності до змісту курсу, його складності та системності. Також йдеться про доцільність та критерії відповідного поділу.

Методологія. В статті на основі постмодерних методологічних практик інтертекстуальності та деконструкції пропонуються ігрові практики опанування матеріалом теми, в яких одноразово вивчаються і методологічні засади постмодернізму, і його центральні поняття, а також оречевлюються відповідні художні засоби. При цьому використовуються такі методи дослідження як аналіз, компаративний аналіз, синтез.

Наукова новизна. В статті вперше на матеріалі теми «Література постмодернізму» розкрито принципову відмінність рівнів вивчення цієї теми в середній школі і в ЗВО на основі аргументованої системи критеріїв та із застосуванням специфічних для кожного рівня інтерактивних практик.

Висновки. Автори статті наполягають на необхідності чіткого розподілу матеріалу за рівнями його вивчення не тільки з боку певних творів літератури, їх обсягу, але й з точки зору понять, провідних принципів, системності матеріалу. Зокрема університетський варіант автори відрізняють від рівня середньої школи більш складними завданнями, пов'язаними з різноманітними інтерпретаціями творів, використанням міжвидових інтертекстів, філософським дискурсом та культурологічним аналізом реалій певного твору. Що ж до шкільної програми, то пропонується більше зосередитися на ігрових практиках постмодернізму як стиля художнього мислення та значно спростити теоретичний рівень його аналізу. На думку авторів, це відповідає сучасному завданню розвантажити учнів середньої школи, особливо учнів випускного, II класу, та узгодити навчальний матеріал як із віковими можливостями дітей, так і з рівнем їх соціальної зрілості та культурної компетентності.

Ключові слова: постмодернізм в літературі, постмодерна філософія, деконструкція, інтертекстуальність, інтерпретація, карнавальні практики, інтерактивні методи, навчальна гра.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Курс історії зарубіжної літератури викладається як у середній, загальноосвітній школі, так і в університеті, зокрема на філологічних спеціальностях. Наприклад, на філологічному факультеті Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка студенти, які навчаються за освітньою програмою «Середня освіта (Англійська мова і література)», студіюють історію літератури постмодернізму у курсах «Історія зарубіжної літератури ХХ ст.» (освітній ступінь – бакалавр) та «Історія зарубіжної літератури другої половини ХХ – початку ХХІ ст.» (освітній ступінь – магістр). До методичного аспекту цієї теми також звертаються під час вивчення курсу методики вивчення зарубіжної літератури, а результати навчання застосовуються на педагогічній практиці в середній школі (бакалаври), в старшій школі та ЗВО (магістри).

З нашої точки зору, важливо визначитися у відмінностях як методичних підходів, так і змістового наповнення шкільного та вишівського курсів зарубіжної літератури на різних освітніх рівнях (школа і університет). Вважаємо, що не може бути ситуації, коли більша частина матеріалу залишається поза сприйняттям та розумінням учнів через складність та термінологічне перевантаження змісту теми, а також з причини відсутності в учнів систематичних знань з низки курсів, що вивчаються вже в університеті – філософія, психологія, історія зарубіжної культури, культурологія тощо. Науковці доводять, що підґрунтя для опанування складних тем курсу зарубіжної літератури в школі має бути чітко продуманим і системно реалізованим [1; 9]. Проте в методичних матеріалах, конспектах уроків, рекомендаціях, фіксується тенденція до ускладнення навчального матеріалу, розширення його культурологічної, філософської складової і відповідної термінології [4; 8], що часто не сприймається учнями з об'єктивних причин.

Постановку питання про *принципове розведення* двох рівнів вивчення зарубіжної літератури також пов'язано із усвідомленням необхідності зменшувати обсяг матеріалу вивчення у середній школі у зв'язку із проблемою перевантаження учнів – проблемою, яку з року в рік піднімають вчителі, батьки та громадськість у ЗМІ [2; 6]. Вважаємо, що у цій ситуації слід вести розмову не про виведення предмету зарубіжної літератури за межі шкільної програми, а про відведення цьому предмету принципово нового і дуже важливого місця у середній освіті – місця, що визначається світоглядним та загальнокультурним становленням учня як особистості саме на уроках зарубіжної літератури.

Відтак об'єктом вивчення наразі є змістове наповнення теми «Постмодернізм в зарубіжній літературі», на двох рівнях освіти – середньої та вищої.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Маємо зазначити, що робіт аналітичного характеру, в яких розглядалися би питання взаємоузгодженості змістового, термінологічного наповнення курсів різних рівнів (школи і ЗВО) поки не існує. Емпіричний аналіз існуючих навчально-методичних матеріалів (навчальних програм школи і ЗВО) дає підстави стверджувати, що узгодження позицій школи і вишу в питаннях реалізації освітніх завдань літературної освіти не відбувається. Адже цілком природньо, що розробка навчально-методичного забезпечення для предметів здійснюється окремо для школи і окремо для ЗВО. Саме цим пояснюється той факт, що у науково-методичному дискурсі існує певний розрив, неузгодженість щодо змістового наповнення навчальних предметів, масштабування світових літературних процесів, характеру відбору текстового матеріалу, визначення обсягу термінологічного вокабуляру між різними рівнями освіти. Наслідком цього є руйнування системно-структурованого простору, взаємоузгодженості між різними рівнями освіти та ускладнення позиції як учня в школі, так і студента у виші.

Мета статті: обґрунтувати необхідність розведення двох рівнів вивчення зарубіжної літератури (рівень середньої школи та університету) на матеріалі теми «Література постмодернізму»; розкрити критерії такого розведення та специфіку викладання теми на кожному з рівнів.

Методологія дослідження. Оскільки предметом вивчення виступає постмодерна література, то і методологія базується на філософських, літературознавчих практиках постмодернізму та постструктуралізму, зокрема на дискурсах інтертекстуальності, деконструкції, інтерпретації, карнавалізації, тілесності, іронії, самоіронії тощо. Також використовуються такі методи дослідження як аналіз (зокрема, компаративний) та синтез.

Методичний аспект теми передбачає залучення певних інструментів педагогічної діяльності, за допомогою яких здійснюється взаємодія вчителя або викладача з учнем/студентом. Якщо йдеться про вивчення зарубіжної літератури у школі, то перевага має надаватися, з нашої точки зору, таким методам, як традиційні, так і інноваційні методи навчання [5; 8], а також мають бути задіяні сучасні методи стимулювання і мотивації учнів у гейміфікованому форматі. Що ж до рівня викладання предмету в університеті, то акцент, на нашу думку, має робитися на проблемному, проектному і дослідницькому методах, використанні різних форм контролю та самоконтролю.

Наукова новизна: вперше в українській методичній літературі ставиться проблема узгодженості між рівнями опрацювання навчального предмету «Зарубіжна література» в школі та курсу «Історія зарубіжної літератури» на філологічних спеціальностях у закладах вищої освіти. Автори пропонують провести умовне методично обґрунтоване маркування реалізації освітніх задач на рівні кожної із структур освітньої системи (школи і ЗВО), що викликано і змінами в сучасній українській освіті. Так, на нашу думку, результатом опрацювання теми «Література постмодернізму» в школі має бути формування загального уявлення про світоглядні ідеї доби з опорою на осмислення текстів сучасної літератури, в той

час, коли в ЗВО під чад професійно-орієнтованої літературної підготовки студентів є необхідність у векторному розширенні аналітичних контекстів навколо творів художньої літератури, літературних явищ та процесів через залучення філософських, культурологічних розвідок тощо.

У процесі навчання на обох освітніх рівнях є потреба в застосуванні принципу гейміфікації, але у вищих навчальних закладах ігри мають будуватися на дослідницьких, проектних та інтерпретаційних завданнях, що спрямовані на розширення ерудованості студентів та напрацювання ними методичних навичок. Якщо у шкільній освіті вивчення навчального матеріалу організується та контролюється вчителем, то у ЗВО актуальними є різні форми студентського самоконтролю, а викладач має надати допомогу в організації та реалізації такої форми індивідуалізації освітнього процесу. Так є можливість запропонувати студентам у списку для вивчення значну кількість творів за темою «Література постмодернізму» та давати можливість студентам самостійно укладати власний список художніх творів для опрацювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У змістовій частині університетського курсу «Історія зарубіжної літератури (XX ст.)» є певна орієнтація змістову складову шкільних навчальних програм із зарубіжної літератури для закладів загальної середньої освіти для 5-9-х і 10-11 класів. Література

Передумови розвитку постмодернізму, його світоглядні й естетичні засади, основні принципи поезики набувають вивчення в старшій школі в 11 класі. Відповідно, орієнтуючись на навчальну програму старшої школи, нами було визначено теми лекційних та практичних занять з літератури постмодернізму в межах університетського курсу «Історія зарубіжної літератури (XX ст.)». Йдеться про змістовий модуль 2: «Зарубіжна література другої половини XX ст.: новаторські пошуки на перехресті модернізму та реалізму (основні тенденції розвитку західноєвропейської та американської літератури другої половини XX ст.; література постмодернізму; морально-філософська проблематика американської прози середини XX ст.; драма абсурду як явище театрального авангарду; магічний реалізм у творчості латиноамериканських авторів; постмодернізм в англійській, літературі кінця XX-початку XXI ст.).

Результати порівняльного аналізу змістового наповнення теми «Література постмодернізму» в школі і в університеті на матеріалі списків творів, що пропонуються для прочитання, дають підстави стверджувати, що пропозиційні списки відрізняються і кількісно, і якісно. Учні одинадцятого класу вивчають на уроках три постмодерні твори за вибором вчителя, що вже суб'єктивує предмет вивчення і обмежує учнів у виборі творів.

Що ж до списку, складеного для студентів, то їм для прочитання та аналізу пропонуються твори зі шкільного списку зарубіжної літератури (адже традиційно на філологічному факультеті навчаються майбутні вчителі-словесники), так і твори П. Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивства», «Голуб»; Х. Кортасара «Менад»; М.Ф. Зузака «Крадійка книжок» (присутні в шкільній програмі зарубіжної літератури), а також твори Х. Мураками та Дж. Фаулза. Кількість творів для вивчення обмежена відповідно до часу, виділеного на вивчення курсу освітньою програмою. Проте для студентів, які бажають мати більш широке та глибоке уявлення про постмодерну літературу, дається додатковий список літератури для самостійного опрацювання та занять з індивідуальної роботи.

Твори, що пропонуються школярам, за своєю семантикою не є занадто складними чи великими за обсягом. Проблеми, з нашої точки зору, починаються тоді, коли йдеться про виклад загальних понять, теоретичних принципів, які розкриваються на матеріалі постмодерної літератури в школі й в університеті. І якщо в навчальній програмі із зарубіжної літератури (11 клас) пропонується для засвоєння невеликий за обсягом термінологічний набір (притча, «магічний реалізм», підтекст, «театр абсурду», постмодернізм, інтертекстуальність, «магічний реалізм»), то вчителі-практики інколи занадто розширюють рамки необхідного, ускладнюючі змістове наповнення уроків [4; 7]. Засвоєння термінологічних понять постмодерну вимагає розширеного контексту для аналізу і більшої кількості різновекторної інформації з історії культури, культурології, філософії, а це вже рівень ЗВО. Навіть в межах університетської програми не всі з цих понять знаходять докладне пояснення. Не варто, на нашу думку, також переважувати пам'ять учнів іменами філософів (Ж. Дерріди, Ж. Батая, Ж.-Ф. Ліотара, М. Фуко та ін.), їх складними цитатами, оскільки учні старшої школи не вивчають філософію, і ці імена не мають для них ніякого значення.

На противагу цьому вчитель має обмежитися у шкільній практиці тими поняттями, якими учні можуть *практично оволодіти* через ігрову діяльність та інтерактивні практики. Бажано уникати переважання учнів додатковим матеріалом, використовуючи наявну інформацію про відомі їм теми, сюжети, героїв, літературні стилі тощо. Наразі важливо *навчити учнів мислити у стилістиці постмодерну*. Будь-які завдання, що спрямовані на трансформацію, конструювання, доповнення, поєднання різних текстів в один тощо, допоможуть і учням, і студентам засвоїти механізм і спосіб породження нових смислів та форм. Співучасть у процесі *творення нового*, такого, якого ще ніколи не було, відповідає потребам часу і завдання сучасної освіти по формуванню креативної особистості, здатної змінити застарілі способи вирішувати проблеми сьогодення.

Якщо навіть учень і не запам'ятає термін «інтертекстуальність» (а може йому і не треба його запам'ятовувати?), він засвоїть щось більш важливе для роботи з темою: в нього залишиться 1) враження творчого процесу поєднання героїв, тем і сюжетів різних творів і 2) чітка, стійка асоціація цього процесу з постмодерном, що буде достатньо яскраво, нетрадиційно, щоб забути.

Учитель на уроці може запропонувати учням подивитися анімаційний фільм режисерів Е. Адамсона та В. Вернона за мотивами книги В. Стейга «Шрек!» (2001 р.) і виявити в цьому мультфільмі практики деконструкції. Після цього можна провести гру між двома командами класу на кращу деконструкцію іншої відомої казки (за вибором учнів).

Можливо, цими двома поняттями (деконструкція, інтертекстуальність) варто взагалі обмежити теоретико-практичний зміст теми з обов'язковим практичним, ігровим, інтерактивним акцентом. Наша пропозиція наразі не є категоричною вимогою, а лише запрошенням колег до діалогу відносно доцільності подавати вищезначену тему у середній школі крізь призму всіх її провідних понять та аспектів.

Унікальність постмодерних творів, в основі яких часто зреалізовані принципи гри в різних аспектах, потребує перегляду методичних підходів для введення учнів і студентів у багаторівневий дискурс літератури кінця ХХ ст.. Опора на активне застосування ігрових практик, розробка творчих проєктів, будь-які форми і способи візуалізації прочитаного, осмисленого на обох рівнях для опанування та засвоєння матеріалу уроку, але у вищих навчальних закладах ігри та проєкти мають будуватися на дослідницьких, та інтерпретаційних завданнях, що вимагають розширення ерудованості студентів. На шкільному рівні важливо розвивати світогляд учнів, виховувати моральні цінності, зокрема на матеріалі критики сучасного суспільства з його прагматизмом та бездуховністю (твори з розділу програми ІІ класу «Література постмодернізму»), тоді як студенти вже можуть досягнути культурно-історичний характер, суб'єктивність та відносність моральних норм, більше звернути увагу на художньо-естетичні аспекти твору.

У школі твори зарубіжної літератури розглядаються у двох аспектах: як явище світової іонаціональної літератури/культури, вкорінене у свідомість українців за допомогою перекладу/перекладів, та як явище українського культурного простору, що створює підстави для налагодження різнобічних комунікацій українців зі світом іншомовної літератури, а через неї дає можливість вільно орієнтуватись у багатоаспектних тенденціях розвитку і функціонуванні культур інших народів світу.

На університетському рівні студенти мають змогу працювати з оригінальними текстами, долучаються до перекладацької практики. Робота з іншомовними текстами створює можливості для спостережень за стилем письменника, за характером проявлення мовних ознак тощо. Традиційно аналіз і інтерпретація творів постмодернізму здійснюється із залученням культурного контексту (культурологічний аналіз), використанням усієї палітри понять та принципів постмодерну в філософії та літературознавстві. Також студенти, як і учні, можуть працювати на більш широкому мистецькому просторі, що не обмежується літературою, адже з розвитком кіно, телебачення, комп'ютерних технологій друковане слово позбавляється свого домінуючого становища і в культурному й освітньому просторах.

Сучасні технологічні досягнення знаходять своє широке застосування в університетському освітньому процесі, зокрема під час вивчення тем, присвячених постмодерній літературі. Соціальні мережі в цьому випадку є ідеальною інтерактивною формою для створення інтертексту великою кількістю користувачів. Зокрема, студентам пропонується завдання уявити собі, що персонажі конкретного твору користуються соціальними мережами для спілкування. Студенти дається завдання відтворити їх чат, використовуючи схему та дизайн соціальної мережі за вибором.

Важливими є завдання комунікаційного плану: презентація результатів зробленого аналізу тексту, унаочнення вражень від прочитаного чи від того, як його «прочитали» представники інших видів мистецтв. Подібні завдання можуть бути виконано в процесі створення власного блогу (чи влогу), в якому пропонується висловити свої враження після прочитання книги або перегляду художнього фільму чи спектаклю.

У практиці вивчення зарубіжної літератури в університеті активно використовуються практики креолізованого тексту [6]. Одним із різновидів креолізованих текстів є поетичний кліп, який об'єднує візуальні, вербальні, аудіальні та кінематографічні елементи. Студенти ілюструють поетичний твір відеорядом і створюють відео, що не тільки уявляє поетичний твір, але й дає певну його інтерпретацію, в результаті чого студент стає співавтором поета. Ці завдання націлені на розвиток історико-літературної, культурологічної компетенції студентів, на удосконалення навичок літературознавчого аналізу текстів творів та активізують самостійну роботу студентів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У результаті проведеного дослідження та узагальнення певного педагогічного досвіду роботи як у середній школі, так і в ЗВО, ми прийшли до висновку про необхідність виокремлення та розведення двох рівнів вивчення зарубіжної літератури – загальноосвітнього та університетського за принципами 1) формування прозорого, зрозумілого для дітей тексту уроку чи науково-теоретичного дискурсу з відповідною термінологією для студентів університету; 2) спонтанних позитивних емоційних вражень чи системності, послідовності викладу в контексті певної культури та філософського, літературознавчого процесу; 3) практиками «літературного хуліганства», пов'язаним з ігровою діяльністю чи складними інтерпретологічними завданнями, що спираються на розуміння культурного контексту твору, а також кроскультурних перетинів в його межах тощо. Відповідні методичні практики маємо використовувати як додаткові, а не основні. І, звичайно, завданням викладача наскрізного курсу «Історії зарубіжної літератури» університету є підготовка майбутнього вчителя-словесника до творчої самореалізації у професійній діяльності з розумінням відповідних сучасних викликів і потреб нашої освіти.

References

1. Гладішев В. В. Теорія і практика контекстного вивчення художніх творів у шкільному курсі зарубіжної літератури: монографія. Миколаїв: Іліон, 2006. 372 с.
Gladishev, V. V. (2006). *Teoriya i praktika kontekstnogo vivchennya khudozhnikh tvoriv u shkil'nomu kursu zarubizhnoi literaturi: monografiya*. [Theory and Practice of Contextual Study of Pieces of Art in the School Course of World Literature: Monograph]. Mikolaiv: Ilion. [in Ukrainian].
2. Девдера М. Перевантаження уроками у школі: що робити? URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/perevantazhennja-urokami-u-shkoli-shcho-robiti.html> (дата звернення 2.05.2023).
Devdera M. Perevantazhennya urokami u shkoli: shcho robiti? [Overloading With Lessons at School: What Should We Do?] Retrieved from: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/perevantazhennja-urokami-u-shkoli-shcho-robiti.html> [in Ukrainian].
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. URL: [Instruktazh-metod_rekom_shchodo_orhaniz_.pdf](https://osvita.ua/instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-organizatsii-osvitnoho-protsesu-ta-vykladannya-navchalnykh-predmetiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi) (osvita.ua) (дата звернення 2.05.2023).
Instruktyvno-metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii osvitnoho protsesu ta vykladannya navchalnykh predmetiv u zakladakh zahalnoi serednoi osvity u 2022/2023 navchalnomu rotsi [Instructional and methodological recommendations regarding the organization of the educational process and the teaching of educational subjects in institutions of general secondary education in the 2022/2023 academic year]. Retrieved from: [Instruktazh-metod_rekom_shchodo_orhaniz_.pdf](https://osvita.ua/instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-organizatsii-osvitnoho-protsesu-ta-vykladannya-navchalnykh-predmetiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi) (osvita.ua) [in Ukrainian].
4. Мороз І. О. Дистанційний урок із зарубіжної літератури «Література постмодернізму» для 11 класу з використанням інтелект-карти. URL: [Дистанційний урок із зарубіжної літератури «Література постмодернізму» для 11 класу з використанням інтелект-карти](https://vseosvita.ua/dystantsiyniy-urok-iz-zarubizhnoi-literatury-literatura-postmodernizmu-dlya-11-klasu-z-vikorystanniam-intelekt-karty). Конспект. Зарубіжна література (vseosvita.ua).
Moroz, I. O. Dystantsiyniy urok iz zarubizhnoi literatury «Literatura postmodernizmu» dlia 11 klasu z vykorystanniam intelekt-karty [Distance lesson on foreign literature «Literature of postmodernism» for the 11th grade using an intelligence map]. Retrieved from: [Дистанційний урок із зарубіжної літератури «Література постмодернізму» для 11 класу з використанням інтелект-карти](https://vseosvita.ua/dystantsiyniy-urok-iz-zarubizhnoi-literatury-literatura-postmodernizmu-dlya-11-klasu-z-vikorystanniam-intelekt-karty). Конспект. Зарубіжна література (vseosvita.ua) [in Ukrainian].
5. Проселкова О. О. Креолізовані тексти: нестандартний підхід до вивчення літератури. URL: <https://naurok.com.ua/post/kreolizovani-teksti-nestandardniy-pidhid-do-vivchennya-literaturi> (дата звернення 1.05.2023).
Proselkova, O. O. Kreolizovani teksti: nestandardniy pidkhid do vivchennya literaturi [Creolized Texts: A Non-Standard Approach to the Literature Study] Retrieved from: <https://naurok.com.ua/post/kreolizovani-teksti-nestandardniy-pidhid-do-vivchennya-literaturi> [in Ukrainian].
6. Романець А. О. Навчальні перевантаження – головна перешкода в реалізації освітніх і виховних завдань сучасної школи». URL: <https://naurok.com.ua/navchalni-perevantazhennya-golovna-pereshkoda-v-realizatsii-osvitnih-i-vihovnih-zavdan-suchasno-shkoli-17877.html> (дата звернення 2.05.2023).
Romanets, A. O. Navchal'ni perevantazhennya – glavna pereshkoda v realizatsii osvitnikh i vikhovnikh zavdan' suchasnoi shkoli [Overload in Study is the Main Obstacle in the Educational Tasks Implementation at Modern School] Retrieved from: <https://naurok.com.ua/navchalni-perevantazhennya-golovna-pereshkoda-v-realizatsii-osvitnih-i-vihovnih-zavdan-suchasno-shkoli-17877.html> [in Ukrainian].
7. Химинець А. Постмодернізм. Портрет доби. URL: [Постмодернізм. Портрет доби – 11 клас – Зарубіжна література – Допомога учню і вчителю – Світ літератури](https://svitliteraturu.com/postmodernizm-portret-doby) (svitliteraturu.com).
Khimynets, A. Postmodernizm. Portret doby [Khimynets A. Postmodernism. Portrait of the day] Retrieved from: [Постмодернізм. Портрет доби – 11 клас – Зарубіжна література – Допомога учню і вчителю – Світ літератури](https://svitliteraturu.com/postmodernizm-portret-doby) (svitliteraturu.com) [in Ukrainian].
8. Хоменко В. Ефективність використання інтерактивних технологій у процесі вивчення постмодерної літератури. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2012. Вип. 42. ч. 2. С. 121-128.
Khomeenko, V. (2012). *Efektivnist vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii u protsesi vivchennia postmodernoi literatury* [Khomeenko V. The effectiveness of using interactive technologies in the process of studying postmodern literature]. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly* [Psychological and pedagogical problems of the village school], 42, 2, 121-128. [in Ukrainian].
9. Яценко Т. О., Шевченко З. О. Художня література в контексті світової культури: метод. посіб. Київ: Пед. думка, 2012. 136 с.
Yatsenko, T. O., Shevchenko, Z. O. (2012). *Khudozhnya literatura v konteksti svitovoï kul'turi: metod. posib.* [Science Fiction in the Context of World Culture: A Methodological Guide]. Kyiv: Ped. dumka. [in Ukrainian].

Pikun Lesia

ORCID 0000-0002-3072-2173

PhD in Philology
Associated Professor
of the Department of Germanic Philology
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: lesyapikun@ukr.net

Cherednyk Tetiana

ORCID 0000-0001-9914-9734

PhD in Philology
Associated Professor
of the Department of Germanic Philology
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tetcher.55@gmail.com

REGARDING THE ISSUE OF STUDY LEVELS OF FOREIGN LITERATURE IN SECONDARY SCHOOLS AND INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

The article proposes a rational separation of two levels of studying foreign literature in high school and at the philological faculty of the university based on the topic «Postmodern Literature». The corresponding distinction is filled with the list OF original sources, the course basic concepts, the degree of material systematization, etc.

The disclosure of specific interactive studying forms that help pupils and students master the postmodern literary discourse of postmodernism in interactive forms is a significant place in the article.

The purpose of the research: *the authors try to argue the need for a clear division of the material of postmodern world literature into two levels – high school and university level in accordance with the content of the course, its complexity, and consistency. The question of relevance and of the appropriate division criteria is raised.*

Methodology. *The article offers game technologies for mastering the material of the topic, in which both the methodological foundations of postmodernism and its central concepts are studied at once, as well as the relevant artistic means are defined. The methodology is based on the postmodern methodological practices of intertextuality and deconstruction. The analysis, comparative analysis, and synthesis are also used as the research methods.*

Scientific novelty. *It is the first attempt to make the fundamental differentiation between the levels of studying the topic «Postmodern Literature» at secondary schools and higher educational establishments based on a coherent criteria system and the usage of the interactive practices specific to each level.*

Conclusions. *The authors of the article insist on the necessity for a clear distribution of the material according to the levels of its study, not only from the point of view of certain pieces of literature, its size, but also from the point of view of concepts, guiding principles, and material systematization. The authors distinguish the university version from the high school level by more complex tasks related to various interpretations of works, the cross-species intertext usage, philosophical discourse, and cultural analysis of certain scientific research. As for the school curriculum, it is suggested to focus more on the postmodern game technologies as a style of artistic thinking and to significantly simplify the theoretical level of its analysis. According to the authors, this corresponds to the modern task of secondary school students relieving, especially 11th-grade students, and coordinating the educational material with the age capabilities of the children and the level of their social maturity and cultural competence.*

Keywords: *postmodernism in literature, postmodern philosophy, deconstruction, intertextuality, interpretation, carnival practices, interactive methods, educational game.*

Стаття надійшла до редакції: 29.04.2023

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор О.О. Лілік